

Asia: VN/8566/2021

Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (SOTEKO)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot loppuraportista

Suomessa on viisi hoitotieteen yksikköä eri yliopistoissa (Itä-Suomen, Turun, Tampereen, Oulun yliopistot ja Åbo Akademi), joiden professorikunta kokoontuu säännöllisesti keskustelemaan hoitotieteen tieteenalan keskeisistä kysymyksistä ja koulutuksen kehittämisestä. Tässä lausunnossa Itä-Suomen yliopiston hoitotieteen laitoksen esittämät kommentit ovat linjassa muiden yliopistojen kanssa ja niistä on yhteisesti keskusteltu erityisesti Tampereen ja Turun yliopiston edustajien kanssa, koska raportin ehdotukset koskettavat tällä hetkellä näitä kolmea yliopistoa.

Itä-Suomen yliopiston hoitotieteen laitos lausuu erityisesti seuraavaa Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (SOTEKO) loppuraportista. Loppuraportti on ajankohtainen ja tärkeä, jossa tarkastellaan laajasti sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen nykytilaa, haasteita ja vaihtoehtoisia kehittämissuunnitelmia. Loppuraportin tietoa voidaan käyttää tulevaisuudessa sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen päätöksenteon tukena ja työelämätarpeisiin vastaavan sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan tutkinto-, täydennys- ja koulutusrakenteen kehittämisessä, jotta vältetään pitkät ja päällekkäiset koulutuspolut. Loppuraportin ehdotukset ovat odotettuja ja osin jo toiminnassa. Ehdotusten sisältö on tärkeää ottaa käyttöön koko sosiaali- ja terveysalan koulutussektorilla, mukaan lukien sekä ammattikorkeakoulut ja yliopistot. Tosin loppuraportin ehdotusten heikkoutena voi pitää sitä, että niistä ei ilmene niiden perustuvuus tieteelliseen tutkimusnäyttöön. Raportissa ei myöskään linjata yamk-tutkintoja ja niiden asemaa koulutuspolkujen sujuvoittamisessa, ei myöskään merkitystä terveysalan korkeakoulujärjestelmässä.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia sosiaalialan siirtymien sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 1-6)

-

Mitä sosiaalialan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Näkemyksenne koskien ehdotuksia terveysalan koulutuksen siirtyminen sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 7-11)

Ehdotukset 7-8; Jos opiskelijat valitaan tämän ehdotuksen mukaisesti, niin he ensin opiskelevat kandidaatintutkinnon ja sitten heillä on mahdollisuus jatkaa maisterintutkintoon. Tämä on yksi vaihtoehtoinen koulutuspolku, jota tässä vaiheessa kehittämistä ei voi pitää ensisijaisena vaihtoehtona. Tämä ehdotus voi olla mahdollista toteuttaa tulevaisuudessa, mutta ennen sen käyttöönottoa on selvitettävä, mitkä ovat näiden opiskelijoiden työllistymismahdollisuudet. Lisäksi tämä vaihtoehto voisi tulla kyseeseen kansainvälisen kandidaatintutkinnon kohdalla.

Ehdotus 9; Itä-Suomen yliopisto (hoitotieteen laitos) arvioi tämän vaihtoehtonsoveltuvaksi koulutuksen sujuvoittamiseen, jossa koulutuspolun päällekkäisyys vähenee ja tutkinnon suorittamisaika lyhenee. Tällöin kandidaatintutkinto poistuu ja opiskelijat tulevat suoraan suorittamaan maisterintutkintoa. Valintakokeen rooli tulee korostumaan, sillä hakijoiden osaamista on arvioitava valintakokeissa huolella varmistaen heidän osaamisvalmiutensa opiskella suoraan maisterintutkinto. Itä-Suomen, Tampereen ja Turun yliopistojen hoitotieteen laitoksilla on jo olemassa toimiva valtakunnallinen valintakoeysteistyö, jota tullaan jatkamaan. Ehdotuksen tavoite mahdollisimman vähäisistä täydentävistä opinnoista on kannatettava.

Nykyisin hoitotieteen yhtenä suuntautumisvaihtoehtona on terveystieteiden opettajankoulutus, joka antaa terveystieteiden opettajan kelpoisuuden (60 op) alan opettajille. Terveystieteiden opettajankoulutus hoitotieteen pääaineessa on vahvuus vastaten alan opettajien työelämätarpeeseen ja tuottaen terveyspedagogista osaamista esimerkiksi potilasohjukseen ja digitaitoihin terveysalan asiantuntijoille ja ammattilaisille.

Ehdotukset 10-11; Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opetussyhteistyötä tulee lisätä tulevaisuudessa terveysalalla. Sairaanhoidajan AMK-tutkintoon kuuluvat valinnaiset opinnot (30 op) mahdollistavat hoitotieteen tieteenalan teoreettisen ja tutkimusmenetelmällisen osaamisen vahvistamisen. Valinnaiset opinnot (30 op) on hyvä mahdollisuus etenkin niille amk-opiskelijoille, jotka suunnittelevat maisteriopintoja yliopistossa. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avointa keskustelua ja ja yhteistyötä sekä ammattikorkeakoulujen että yliopistojen opetussuunnitelmista, niiden sisällöistä ja rakenteista tarvitaan. Tätä varten on tarpeen perustaa alan koulutuksen asiantuntijoista kansallinen työryhmä ja keskustelufoorumi opetussuunnitelmien kehittämiseen ja uudistamiseen, jossa on edustajia ammattikorkeakouluista ja yliopistoista.

Mitä terveysalan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Keskeistä on, että ammattikorkeakouluopinnot antavat yleiset valmiudet yliopisto-opintoihin, hoitotieteenalan opintoihin ja tutkimusmenetelmäopintoihin. Alempien korkeakoulututkintojen on

vastattava EQF6 tasoa ja ylempien korkeakoulututkintojen EQF7 tasoa. Tulee myös arvioida, miten jatkumo vastaa tohtorikoulutuksen tarpeita eli että tulevilla tohtoriopiskelijoille on riittävä aikaisempien opintojen tuottama osaaminen.

Näkemyksenne ehdotuksista kaksoistutkintojen kehittämiseksi (ehdotukset 12-13)

-

Mitä kaksoistutkintoja koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne korkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan vetovoimaa ja harjoittelua koskevista ehdotuksista (ehdotukset 14-35)

Työelämän vetovoiman kehittäminen perustuu työelämäorganisaatioiden ja koulutusorganisaatioiden yhteistyöhön, jota ei voi olla korostamatta liikaa. Yliopistot, kuten UEF, ovat tunnistaneeet hoitotieteellisessä tutkimuksessa työelämän vetovoimaa edistäviä ja estäviä tekijöitä, joita ovat muun muassa kehittymättömät urakehitysmahdollisuudet (urapolut), työhyvinvointiin liittyvät tekijät ja myös etäinen johtaminen. Kaikkiin näihin voidaan vaikuttaa ja ollaan jo vaikutettu kehittämällä koulutusten sisältöjä. Itä-Suomen yliopiston hoitotieteen laitoksella koulutetaan hoitotyön johtajia, terveystieteiden opettajia ja preventiivisen hoitotieteen asiantuntijoita. Hoitotyön johtamisen liittyen on toteutettu täydennyskoulutuskokonaisuus: Vaikuttavuutta hoitotyön johtamiseen, joka on toteutettu OKM:n rahoituksella. Lisäksi on toteutettu ESR-rahoituksella kliinisen hoitotyön asiantuntijoiden täydennyskoulutushankkeen. Opettajankoulutuksen asiantuntemusta (esim. digipedagoginen opetus- ja ohjausosaaminen) tarvitaan sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan perinteisten opetustehtävien lisäksi uudistuvan työelämän ja jatkuvan oppimisen tarpeisiin. Terveystieteiden opettajankoulutuksen suorittaneet sijoittuvat ensisijaisesti opettajiksi ammattikorkeakouluihin tai toisen asteen ammatilliseen koulutukseen, mutta myös aikuiskoulutuskeskuksiin, sosiaali- ja terveydenhuollon klinisiin organisaatioihin (esim. kliininen opettaja) sekä kolmannen sektorin koulutussuunnittelu-, opetus- ja ohjaustehtäviin. Hoitotieteen opintoihin tulee kuulua myös tulevaisuudessa käytännön harjoitteluja. Lisäksi koulutuksessa on vahvistettava monialaisia ja kansainvälisiä harjoittelumahdollisuuksia. Myös työelämän organisaatioiden täydennyskoulutusten järjestämisestä on hyviä kokemuksia, kuten näyttöön perustuvan hoitotyön koulutukset yli kymmenen vuoden ajalta ja viimeisimpänä Taitava hoitaja-koulutusten toteuttaminen Pohjois-Savon hyvinvointialueella (sairaanhoitopiirin) alueella. Nyt hyvinvointialueet ovat organisoineet omia koulutuksiaan ja perustaneet koulutuskeskuksia, joissa yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat mukana toimimassa. Hyviä esimerkkejä on jo olemassa ja niitä tullaan jatkokehittämään tulevaisuudessa.

Mitä vetovoimaa ja harjoittelua koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Viestintäalan ammattilaisia tarvitaan sosiaali- ja terveysalan ammattien vetovoiman lisäämiseen markkinoinnilla. He tuntevat erilaiset markkinoinnin keinot, joilla kohderyhmiin voidaan vaikuttaa.

Tähän tarvitaan uusia resursseja sen lisäksi, että terveysalan asiantuntijat itse kuvaavat ammattien sisällön vetovoimaisuutta.

Tutkimus- ja kehittämisosaaminen osana sote-ammattilaisten työnkuvaa on yksi erinomainen mahdollisuus lisätä koulutuksen ja ammattien vetovoimaa. Myös tästä on olemassa jo hyviä esimerkkejä, kuten Pohjois-Savon hyvinvointialueella Hoitotieteen ja sosiaali- ja terveysjohtamisen tutkimuskeskus, joka on aloittamassa toimintaansa ja HUS organisaation Nursing Research Centre. Lisäksi organisaatioissa on pienimuotoista TKKI-toimintaa, kuten PSHVA:n ja YTA-alueen kirjoituslinikka, jota vetävät UEF:n hoitotieteen laitoksen opettajat. Lisäksi parhaillaan TKKI-toiminta on järjestäytymässä myös yhteistyösopimuksen osalta itäisellä YTA-alueella.

Yliopisto-opinnot sisältävät harjoittelujaksoja, joissa opiskelijat toteuttavat eri tasoisia kehittämis- ja projektitöitä organisaatioissa, Niiden edelleen kehittäminen, kuten myös kansainvälisten harjoittelumahdollisuuksien lisääminen ovat tulevaisuuden tavoitteita. Tavoiteltavaa ja kannatusta saavaa on myös, että viimeiset korkeakouluharjoittelut suoritetaan palkallisena työelämäorganisaatioissa.

Näkemyksenne jatkuvaa oppimista koskevista ehdotuksista (ehdotukset 36-42)

UEF Hoitotieteen laitos on jatkuvan oppimisen koulutuksen osaaaja ja pitkäaikainen toteuttaja avoimen yliopiston opintoina ja täydennyskoulutuksena. Vuonna 2023 22% tutkinto-opiskelijoista valitaan avoimen yliopiston väylän kautta. Erilaisista täydennyskoulutushankkeista on myös kokemusta ja tulevaisuudessa maksullisen koulutuksen tarjoaminen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän tarpeisiin on tärkeä kehittämiskohde.

Mitä jatkuvaa oppimista koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Itä-Suomen yliopisto hoitotieteen laitos on jatkuvan oppimisen uranuurtaja Suomessa. Tarjoamme tiedeperusteista jatkuvan oppimisen koulutusta johtamisen, terveyspedagogiikan ja terveyden edistämisen alueilla monipuolisissa oppimisympäristöissä, joilla vastataan tulevaisuuden työelämän tarpeisiin Suomessa ja kansainvälisesti.

Hoitotieteen laitos yhteistyössä jatkuvan oppimisen keskuksen ja työelämän toimijoiden kanssa voi suunnitella ja toteuttaa opintomoduuleja esimerkiksi tutkimusosaamisen vahvistamiseksi palvelujärjestelmässä. Yhteistyössä voidaan koostaa pienistä osaamiskokonaisuuksista laajempia koulutuskokonaisuuksia, joista muodostuu asiantuntijaksi kasvamisen polkuja.

Näkemyksenne mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämisestä (ehdotukset 43-50)

Mielenterveyspalvelujen tarve on jatkuvassa kasvussa eri ikäryhmissä. Yliopistojen tulee arvioida mielenterveyspalveluiden ja mielenterveyden edistämisen tutkimuksen ja koulutuksen vahvistamista ja kehittämistä. Tulevaisuudessa voi olla mahdollista luoda hoitotieteen yliopistotutkintoon mielenterveyden edistämisen vaihtoehto tai moduli, joka vahvistaa mielenterveyden edistämistä hoitotieteen menetelmillä yhteistyössä monitieteisesti.

Mitä mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämistä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Itä-Suomen yliopiston hoitotieteen laitoksella on ennestään vahva tutkimusperinne useamman tutkimusryhmän toimesta mielenterveyden ja henkilöstön työhyvinvoinnin edistämiseen eri konteksteissa. Tutkimusmenetelmällisinä vahvuuksina laitoksella on monimenetelmä tutkimus ja toimintatutkimus, jotka molemmat sopivat menetelmällisesti mielenterveyden asioiden tarkasteluun.

Näkemyksenne sote-uudistusten edellyttämiä osaamistarpeita koskevista ehdotuksista (ehdotukset 51-54 ja luku 7)

Raportissa todetaan, että riittävä johtamisosaaminen on edellytys sille, että sote-uudistuksen tavoitteet toteutuvat ja henkilöstöllä on integraation edellyttämät tiedot ja taidot. Hoitohenkilöstö on suurin henkilöstöryhmä sote-alalla. Hoitotyön johtamiseen tarvitaan vahvan ja monipuolisen johtamisosaamisen omaavia johtajia, joilla on ymmärrys hoitotyöstä, sen toiminnoista, ja erityisesti hoitotyön veto- ja pitovoimasta. Hoitotyön johtamisen koulutus hoitotieteessä sekä yliopistotutkintona ja jatkuvan oppimisen erilaisina koulutuksina on yliopiston tehtävä.

Koulutussisältöjä on tärkeää kehittää entistä enemmän yhteistyössä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjien sekä julkisten ja yksityisten palveluntuottajien kanssa. Vuorovaikutusta työelämän kanssa on entisestään vahvistettava. Korkeakoulut tiivistävät yhteistyötään koulutussisältöjen kehittämisessä ja tuottamisessa, syventävät opetusyhteistyötä sekä luovat yhteisiä opetusmateriaaleja ja opintojaksoja. Tässä tulevat olemaan tärkeässä asemassa esimerkiksi yliopistojen ja sote-organisaatioiden yhteiset professorit ja muut mahdolliset tehtävät, joka edistävät tutkimustiedon vientiä käyttöön ja myös alan vetovoiman vahvistamista.

Yhteistyö työelämän edustajien, opiskelijoiden ja asiakkaiden kanssa vahvistuu tulevaisuudessa ja erilaisia uusia luovua menetelmiä voidaan käyttää heidän osallistuttamiseen entistä enemmän opetussuunnitelmatyöhön ja koulutuksen arviointiin

Yhteisten opintokokonaisuuksia luominen edistää työnjakoa ja tehostaa resurssien käyttöä korkeakouluissa. Tällöin myös monialainen osaaminen ja kehittäminen tulee parhaaseen käyttöön.

Makkonen Soili
Itä-Suomen yliopisto - Professori Tarja Kvist, Hoitotieteen laitos